

GONDOK AZ EGRI ERDŐFELÜGYELŐSÉGEN

BESSENYEI JÁNOS

Az erdőgazdálkodó szervek vállalati nyereségre orientált gazdálkodási rendjük következményeképpen gyakran ellentmondásba kerülnek az erdőgazdálkodás hosszú távú érdekeivel.

A jelenlegi szabályozó rendszer nem képes a rövidtávú — egy éves, esetleg néhány éves — vállalati érdek, és a hosszú távú népgazdasági érdek ellentmondását feloldani. A vállalatok nyereségre való törekvése teljesen érthető: nyereség hiányában nincs fejlesztési lehetőség, nincs részesedési alap (ami a munkaerő megtartása érdekében is nélkülözhetetlen). Jelentkeznie kell így a másik oldalon a felügyelői tevékenységnek a hosszú távú népgazdasági érdekek biztosítására.

Az Egri Erdőfelügyelőség elsőrendű feladatának tekinti a hosszú távú népgazdasági érdekek szolgálatát, továbbá élenjáró szerepet kell betöltsön a célt egyértelműen és eredményesen szolgáló közgazdasági környezet és érdekeltégi rendszer kialakításában. A gazdálkodás során a népgazdaság hosszú távú érdekei ellen elkövetett mulasztást vagy vétséget fel kell tárnia, és felelősségre vonást kell alkalmaznia, vagy javaslatba hozni. E téren általános alapelv, hogy a szankció mindig nagyobb legyen, mint a mulasztásból, tehetetlenségből, kapzsiságból, vagy kényszerúségből elkövetett vétségéből a csoport vagy az egyén által elérhető haszon.

Melyek azok a távlati erdőgazdasági érdekek, amelyek a vállalatok nyereségre való törekvése következtében gyakran csorbát szenvednek?

Erdősítési hátralék esetén, az 5 éves revízió során és az erdőterület más célú igénybevételekor kivetett járulék többé-kevésbé jól szolgálja a célt és a fenti alapelveket, de ezenkívül is számtalan terület van, ahol a kár konkrétan mérhető és a szankció sok kárt megelőzne.

Az erdőtvény előírásai alapján a gazdálkodó köteles a területen a potenciális termőképességet legjobban kihasználó állományt létesíteni és fenntartani. Ezt a követelményt gyakran, az éves mérlegben érvényesülő okok miatt nem teljesítik a gazdálkodók az erdőfelújítások során. Pl.: nemesnyárasok alsó szintjében lappangó akác sarjakból akarnak a nyárok kitermelése után akác gyökérsarjakról származó állományt létrehozni, vagy a csernél lényegesen igényesebb állományok termesztésére is alkalmas termőhelyeken cser állományt kívánnak létrehozni, mert ott a cser újulat természetes úton, gyakorlatilag ingyen létrejött stb.

A termőhelynek nem megfelelő fafajjal történő felújítás vagy telepítés esetében az engedélyezett és tényleges állomány számított hozamkülönbözete lehetne a szankció mértéke. A jelenlegi gyakorlat hibás: ha egyszerűen kényszerbefejezettként vagy érték nélkül veszi át a felügyelő az erdősitést, a népgazdasági kár nemigen térül meg. Ha pedig az újraerdősítést írja elő a felügyelő — további szankció nem lévén — nem veszik komolyan. Az is gyakori eset, hogy a kész rontott erdősités átalakítása népgazdasági szinten nem kifizető.

A tartamos erdőgazdálkodás követelményeit sérti az a körülmény, hogy a gazdálkodók egy része az értékeesebb fafajú és minőségű állományokból az egy évre jutó átlagot, vagy az üzemtervi összes fatömeglehetőség átlagos teljesítésének arányát meghaladó mértékben termel ki.

Ennek következtében az üzemtervi időszak vége felé a gyengébb állományok felé kellene a használatoknak eltolódnia, azonban

— mivel általában a használatok összes mennyisége az üzemtervi lehetőség alatt marad,

— az egyes erdészetek üzemtervei nem azonos évjáratúak, és

— az új üzemtervi periódus indulásakor újabb állományok lesznek hozzáférhetőek,

mindig van elegendő lehetőség a pillanatnyi érdekek megfelelő válogatáshoz.

Távlati erdőgazdálkodási érdekeket sért a nevelővágások végrehajtásának elmaradása, a növedéfkokozó gyéritések során a túlzott megbontás, ami már a főállomány fakészlete egy részének igénybevételét is jelenti, a nagy mértékű közelítési sérülés. A fiatal nevelővágások — még a törzskiválasztó gyéritések egységárral való támogatása ellenére is — bizonyos fokú deficitet okoznak, vagy legalább is igen csekély mértékű eredményt hoznak az erdőgazdálkodó szervek számára, így azok végrehajtására nem szívesen vállalkoznak. A növedéfkokozó gyéritések túlbontása pedig egyértelműen az éves eredményt növeli.

Mindezen negatív jelenségek megakadályozása csak igen szigorú és következetes állami ellenőrzéssel biztosítható. A jelenlegi közigazgatási ösztönzők erre csak kis részben alkalmasak, a gazdálkodást inkább a nyereség termelésére ösztönző tényezők befolyásolják.

Ahhoz, hogy az erdőfelügyelőség a feladatának kellő hatékonysággal tudjon eleget tenni, a jelenleg meglévő lehetőségeit és hatáskörét jogszabályi háttérrel alátámasztva növelni kellene. Jogot kellene biztosítani az erdőfelügyelőségnek arra, hogy a tartamosság érdekeit sértő vágásbesorolás esetén a faki-termelési terv módosítását elrendelhesse, abban az esetben is, ha a vágásterv az érvényes üzemtervi kereteken belül is van.

A termőhely potenciális fatermőképességét legjobban kihasználó állomány létrehozásának biztosítására is nagyobb hatáskört kellene biztosítani az erdőfelügyelőség számára. A jelenlegi lehetőség — az állomány értékkel való elszámolásának megtagadása — nem elegendő. Foglalkozni kellene komolyabb mértékű, esetleg személyre szóló szankcionálás gondolatával is. A nevelővágások elmaradása esetén lehetőséget kellene adni az erdőfelügyelőségnek arra, hogy a nevelővágás végrehajtását elrendelhesse, ill. a mulasztókkal szemben hatékony módon eljárhasson. A növedéfkokozó gyéritéseknél elkövetett szabálytalanságok megakadályozása ugyancsak megfelelő mértékű szankcionálással érhető el. Mindezekre a jogi alapot tulajdonképpen a 73/1981. (XII. 29.) MT. sz. rendelet 30. §-a megteremti, csak ezt a jogi keretet kellene bizonyos mértékig kiegészíteni, illetve megfelelő minisztériumi állásfoglalással és irányítással tartalommal kitölteni.

Itt kívánok megemlíteni még két körülményt. Az egyik a vadgazdálkodás, illetve a vadkárosítások ügye. Az egri erdőfelügyelőség működési körzetében — de ismereteim szerint országos mértékben is — az erdőállományok bővített újratermelésének egyik legfőbb akadálya, az erdőművelés válságának legfőbb oka a ma már elviselhetetlen mértékű vadkárosítás, ami a terület természetes vadeltartó képességét többszörösen meghaladó vadlétszám következménye. A vadgazdálkodási üzemtervek nem váltják be a hozzájuk fűzött reményeket, mert

- az állomány szabályozás alapja, a kiinduló vadlétszám megállapítása nem reális;
- lehetővé teszi, hogy mesterséges takarmánykiegészítéssel (ami a vadkárosítás mértékét egyáltalán nem vagy legalábbis lényegesen nem csökkenti) a természetes vadeltartó képességet lényegesen meghaladó vadlétszámot tartsanak fenn;
- az előírások betartásának ellenőrzése nem biztosított.

A vadgazdálkodás ellenőrzésében és szabályozásában az erdőfelügyelőségnek jelenleg — a nem meghatározó területi nagyságrendet elérő erdőgazdasági üzemi vadászterületek kivételével — nincsen semmiféle szerepe. Az erdőterületeken folytatandó vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás módját és eredményét illetően meghatározó jelentőségű, ezért a vadgazdálkodás felügyeletét az erdőgazdálkodás állami felügyeletétől elkülönítetten gyakorolni nem célszerű, ill. az erdőgazdálkodás rövid (vállalati) és hosszú távú (népgazdasági) érdekeinek biztosítása, ill. a vadgazdálkodás és a fenti érdekek összhangjának megteremtése érdekében nem volna szabad! A vadállománynak a faállomány minőségére, egészségi állapotára, fatermő és értékképző képességére gyakorolt hatása is csak a vadászatra jogosult (teljes kárt térítő) kötelessége mellett szorítható ésszerű határok közé. A vadállomány károsítása miatt elmaradt hasznót is népgazdasági kárként kellene kezelni.

A másik kérdés az éves fakitermelési, erdősítési és erdőnevelési tervek ügye. Ezek készítését az EVT. 14. §-a, ill. az ennek végrehajtására kiadott, 27/1981. (XII. 29.) MÉM. sz. rendelet 24. §-a írja elő.

Nincs azonban szabályozva az erdőfelügyelőség lehetősége a vágásterv nélkül vagy nem annak megfelelően végzett fakitermelések esetében.

Az 5/1980. (II. 6.) MÉM—PM—ÁH. sz. rendelet módosítására kiadott 4/1983. (II. 14.) MÉM—PM—ÁH. sz. rendelet ugyan ír elő szankcionálási lehetőséget az „engedély” nélküli fakitermelésekre, ez azonban értelemszerűen csak az üzemtvi előírástól engedély nélkül való eltérés esetére vonatkozhat, mivel növedékvesztésről csak ilyen esetben lehet szó. Az üzemtvi előírás keretében ugyan beletartozó, de az éves tervben nem szereplő fakitermelésekre vonatkozólag alkalmazható szankciókról nincs tudomásom, illetve nem hiszem, hogy a szabálysértési hatóságnál (községi tanács) indítandó eljárásnak volna számottevő jelentősége.

A távlati erdőgazdálkodási érdekek védelmében a fentiekben részletezett jogszabályi megalapozás után biztosított hatáskörrel az erdőfelügyelőségek csak abban az esetben tudnak hatékonyan élni, ha ehhez a MÉM EFH-tól, annak valamennyi főosztályától a szükséges segítséget és támogatást megkapják. Természetesen az erdő védelmére hivatott felügyelő is tartozzon anyagi felelősséggel, ha az erdő kárára elkövetett vétséget a tőle elvárható mértékben nem tárja fel vagy eltűri.

Ugyanígy terhelje felelősség a felügyelőt, ha a gazdálkodót népgazdasági szinten hátrányos tevékenységre ösztönzi vagy kényszeríti.

Az előzőekben kifejtettek kizárólag azon célt szolgálják, hogy tájékoztatást adjak gondjainkról, amelyek napjainkban foglalkoztatnak bennünket és más, az erdőt járó embereket. Véleményemet szektorra való tekintet nélkül fejtetem ki. Nem hagyható figyelmen kívül azon tény, hogy fakitermelés vonatkozásában zömében az elődeink által létrehozott erdőket hasznosítjuk napjainkban.

Nem szabad arról a felelősségről sem megfeledkeznünk, amivel utódainknak tartozunk. Utódainknak legalább olyan minőségű erdőket kell átadnunk, mint amilyet elődeink hagytak ránk. Ezt kívánja népgazdaságunk érdeke is.